

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра філософії та міжнародної комунікації

ЗАТВЕРДЖЕНО
Гуманітарно-педагогічний факультет

“17” квітня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ**

Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація»

Спеціальність С4 «Психологія»

Освітня програма «Практична соціальна психологія»

Факультет Гуманітарно-педагогічний

Розробники: Гейко Світлана Миколаївна, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, канд. філос. наук, доцент

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни

Філософія являється світоглядом вищого теоретичного рівня, відображає сутнісні характеристики буття людини, соціуму і природи та основні форми їхньої взаємодії. Завдяки цьому її вивчення дозволяє сформувати перелік загальних компетентностей, які лежать в основі вищої професійної освіти незалежно від сфери спеціалізації. Вивчення філософії сприяє світоглядно-методологічній підготовці студентів, формуванню філософської культури мислення, актуалізації національної свідомості майбутньої суспільної еліти, а тому є необхідною складовою теоретичного рівня університетської підготовки. Вивчення філософії підвищує загальний інтелектуальний рівень студентів, засвоєння філософських знань сприяє гуманізації суспільства, формуючи якісно вищий рівень взаємовідносин між людиною та світом, що спирається на критичне, творче та самостійне мислення. Вивчення комплексу загальних принципів, правил та методів пізнавальної діяльності (гносеологія) сприяє розвитку здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільного життя, уміння пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням практичних життєвих та наукових завдань.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	С4 «Психологія»	
Освітня програма	«Практична соціальна психологія»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	3	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	30 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	год.
Самостійна робота	30 год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета розвиток у студентів інтересу до філософського осмислення дійсності, світового історико-культурного процесу, формування філософської культури мислення, пізнання світу та самих себе, навичок застосування філософської методології; актуалізація національної свідомості майбутньої суспільної еліти.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері соціальної психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов

загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фахові/спеціальні компетентності (ФК)

- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1. Історія світової філософії														
Тема 1. Сутність філософії. Сучасне світорозуміння як основа життєвої активності	1	4	2	2			10							
Тема 2. Стародавня філософія	2	4	2	2										
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	3	4	2	2										
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	4	4	2	2										
Тема 5. Німецька класична філософія	5	4	2	2										
Тема 6. Некласична філософія XIX-XXI ст.	6	4	2	2										
Тема 7. Українська філософія	7	4	2	2										
Разом за модулем 1	38		14	14			10							
Модуль 2. Онтологія. Гносеологія.														
Тема 8. Онтологія. Філософське вчення про буття	8	4	2	2			10							
Тема 9. Свідомість як фундаментальна категорія філософії та психології	9	4	2	2										

Тема 10. Гносеологія. Філософська теорія пізнання	10	4	2	2									
Тема 11. Логіка. Основи формального мислення	11	4	2	2									
Разом за модулем 2	26		8	8			10						
Модуль 3. Філософія людини													
Тема 12. Соціальна філософія: основні підходи до розуміння суспільства	12	4	2	2			10						
Тема 13. Філософська антропологія. Особистість як предмет дослідження	13	4	2	2									
Тема 14. Аксіологія: цінність буття та буття людини	14	4	2	2									
Тема 15. Філософія моралі	15	4	2	2									
Разом за змістовим модулем 3	26		8	8			10						
Усього годин	90		30	30			30						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність філософії. Сучасне світорозуміння як основа життєвої активності	2
2	Стародавня філософія	2
3	Філософія Середньовіччя та Відродження	2
4	Філософія Нового часу та Просвітництва	2
5	Німецька класична філософія	2
6	Некласична філософія XIX-XXI ст.	2
7	Українська філософія	2
8	Онтологія. Філософське вчення про буття	2
9	Свідомість як фундаментальна категорія філософії та психології	2
10	Гносеологія. Філософська теорія пізнання	2
11	Логіка. Основи формального мислення	2
12	Соціальна філософія. Основні підходи до розуміння суспільства	2
13	Філософська антропологія. Людина як предмет дослідження	2
14	Аксіологія. Цінність буття та буття людини	2
15	Філософія моралі	2
	Разом	30

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність філософії. Сучасне світорозуміння як основа життєвої активності	2
2	Стародавня філософія	2

3	Філософія Середньовіччя та Відродження	2
4	Філософія Нового часу та Просвітництва	2
5	Німецька класична філософія	2
6	Некласична філософія XIX-XXI ст.	2
7	Українська філософія	2
8	Онтологія. Філософське вчення про буття	2
9	Свідомість як фундаментальна категорія філософії та психології	2
10	Гносеологія. Філософська теорія пізнання	2
11	Логіка. Основи формального мислення	2
12	Соціальна філософія. Основні підходи до розуміння суспільства	2
13	Філософська антропологія. Людина як предмет дослідження	2
14	Аксіологія. Цінність буття та буття людини	2
15	Філософія моралі	2
	Разом	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття і функції світогляду. Визначення філософії: історичні форми і сучасність.	1
2	Ортодоксальні та неортодоксальні філософські школи стародавньої Індії. Конфуціанство та даосизм стародавнього Китаю. Основні етапи розвитку давньогрецької філософської думки. Розуміння сутності людини та специфіки її пізнання у давньогрецькій філософії (софісти, Сократ, Платон). Вчення про душу і пізнання Арістотеля. Платон і Арістотель: погляди на суспільство та державу. Філософські напрямки еллінізму	1
3	Періоди розвитку та основні проблеми середньовічної філософії. Філософська концепція Аврелія Августина. Проблема співвідношення віри й знання у філософії Фоми Аквінського. Гуманістичні ідеали філософської думки епохи Відродження. Соціально-політичні утопії доби Відродження	1
4	Основні філософські проблеми Нового часу. Вчення Ф.Бекона про метод пізнання. Загальна характеристика класичного раціоналізму Нового часу: основні персоналії і проблеми (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Ляйбніц). Емпіричні розробки філософії Нового часу (Т. Гоббс, Д. Локк). Обмеженість емпіричного доведення за Д. Юмом. Французьке Просвітництво: основні ідеї та персоналії. Смысл теорії природного права і суспільного договору в філософії Просвітництва	2
5	Загальна характеристика та відмінності представників німецького ідеалізму. Новизна гносеологічних та етичних уявлень Канта. Принципи побудови філософської системи Г. Гегеля. Філософська антропологія Л. Фюрбаха	1
6	Тенденції розвитку некласичної філософії наприкінці XIX ст. Вихідні положення філософії марксизму. Головні категорії філософії життя («життя» і «воля»). Етапи розвитку позитивізму. Християнський екзистенціалізм С. К'єркегора. Феноменологія Е. Гуссерля (основні поняття). Проблема «екзистенції» в філософії XX ст. Основні позиції філософської герменевтики в XX ст.. Філософське становлення фрейдизму. Філософський Постмодерн	2
7	Особливості та основні етапи розвитку філософської думки в Україні. Філософська думка в культурі Київської Русі. Філософські погляди Г. С. Сковороди. Концепція «філософії серця» П. Юркевича	2
8	Розвиток уявлень й особливостей розуміння буття в історії філософії.	2

	Категоріальний вираз буття. Питання про онтологічний статус категорій (Платон, Аристотель, Кант, Гегель). Філософське осягнення категорій «простір» і «час». Поняття свідомості як особливої здатності людини. Наука і релігія про основні підґрунтя свідомості. Свідомість і мова. Свідомість і самосвідомість.	
9	Поняття свідомості як особливої здатності людини. Наука і релігія про основні підґрунтя свідомості. Свідомість і мова. Свідомість і самосвідомість.	2
10	Теорія пізнання, її предмет і метод. Тлумачення знання в класичній та некласичній філософії. Філософське розуміння поняття «істина» (абсолютність, відносність і конкретність істини). Проблема суб'єкта й об'єкта пізнання. Наука як пізнавальна діяльність, система знання, культурний феномен, соціальний інститут. Філософія і наука. Співвідношення емпіричного і теоретичного в пізнанні. Основні форми наукового пізнання: проблема, ідея, гіпотеза, теорія.	3
11	Предмет, методи значення логіки. Поняття як форма міркування. Логічні операції з поняттями. Основні закони логіки. Судження як форма міркування. Логічні відношення між категоричними судженнями. Складне судження (висловлювання). Модальність судження. Поняття умовиводу. Безпосередні умовиводи. Дедуктивні умовиводи. Індуктивні умовиводи. Виводи логіки висловлювань. Розділовий умовивід. Розділово-категоричний умовивід. Умовно-розділовий умовивід. Дилема. Логічні форми розвитку знання.	3
12	Діяльність як спосіб існування соціального. Суспільство та його соціальні складові. Філософське осягнення політики (на засадах філософії Платона, Арістотеля й Макіавелі). Суспільство як предмет сучасної соціальної філософії. Типології суспільства в сучасних концепціях соціальної філософії (К. Поппер, Р. Арон, Д. Белл, О. Тоффлер). Філософські моделі соціальної реальності. Індивід і соціум. Поняття про особу. Основні етапи розвитку соціальної філософії. Проблема відчуження.	3
13	Філософська антропологія. Проблема людини як одвічна філософська проблема. Філософські аспекти проблеми походження людини. Поняття культури. Історичні моделі культури.	3
14	Природа цінностей. Ціннісний світ людини. Аксиологія як філософське вчення про цінності. Основні теорії цінностей.	2
15	Філософський зміст категорії моралі. Етика як філософське вчення про мораль. Загальна характеристика. Питання автономії добра (Сократ, Платон; Дунс Скотт, У. Оккам; Ф. Ніцше; Поль Гельм) та проблеми автономії етики (К. Войтила; незалежна етика (К. Нільсен, А. С. Івінт). Гетерономічний деонтологізм (авторитарна етика) та автономний деонтологізм (гуманістична етика Ж.-П. Сартра, Симони де Бовуар, А. Камю).	2
	Разом	30

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування (тематичне, модульне).

7. Методи навчання:

Під час викладання курсу передбачено використання *методики проблемного навчання, технології дистанційного навчання та модульно-рейтингова системи навчання.*

- словесний метод (лекція, дискусія, розповідь-пояснення, співбесіда);
- практичний метод: студенти одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії на семінарських заняттях;
- наочний метод: джерелом знань є спостережувані предмети, явища, наочні приклади (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані);
- самостійна робота (виконання завдань).

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Історія світової філософії		
Семінарське заняття 1. Сутність філософії. Сучасне світорозуміння як основа життєвої активності	ПРН 10, 15. У тому числі знати базові філософські поняття. Вміти визначати власний світогляд. Розуміти особливості різних типів світогляду. Розрізняти світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння, буденний та теоретичний світогляди. Знати світові історико-філософські традиції. Аналізувати та розрізняти особливості східної та західної філософії. Розуміти специфіку формування кожної. Знати особливості існування середньовічної та ренесансної філософії. Вміти виділяти характерні риси кожної з них. Розрізняти християнську та світську філософію. Знати особливості філософії Нового часу. Аналізувати історичні тенденції 17-19 ст. Розуміти логіку становлення та розвитку наукового знання. Розрізняти методи наукового пізнання даного періоду. Використовувати набуті знання для аналізу причин помилок у пізнанні. Аналізувати внесок німецьких класиків для розвитку науки та філософії. Розуміти сутність діалектики як вчення та як методу пізнання. Розрізняти теоретичний та практичний внесок німецьких філософів у культуру Європи. Аналізувати практичну значущість кожної із шкіл для розвитку філософії та науки. Розрізняти традиції сцієнтизму та антисцієнтизму. Знати етапи формування та представників української філософії. Аналізувати зв'язок між стилем філософствування та українськими культурними традиціями. Розуміти особливості української філософії. Розрізняти ідеї видатних українських філософів.	10
Семінарське заняття 2. Антична філософія		10
Семінарське заняття 3. Філософія Середньовіччя та Відродження		10
Семінарське заняття 4. Філософія Нового часу та Просвітництва		10
Семінарське заняття 5. Німецька класична філософія		10
Семінарське заняття 6. Некласична філософія XIX-XXI ст.		10
Семінарське заняття 7. Українська філософія		10

Модульна контрольна робота 1.	Застосовувати набуті знання для критичного аналізу історичних процесів. Застосовувати набуті знання до аналізу життєвої активності	30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Онтологія. Гносеологія. Логіка		
Семінарське заняття 8. Онтологія. Філософське вчення про буття	ПРН 10, 15. Знати основні поняття філософії про буття. Аналізувати зв'язок онтологічних проблем. Розрізняти проблеми буття світу та людини. Вміти визначати основні структурні елементи пізнання. Аналізувати форми чуттєвого та раціонального пізнання, сприйняття як основну форму пізнання. Розрізняти психічне відображення та його активність. Розуміти психологію пізнавальних процесів. Розрізняти поняття, судження та умовиводи. Застосовувати логічні інструменти для власного, як особистого, так і професійного розвитку. Використовувати логічні засоби та інструменти для обґрунтування висновків. Вміти критично та логічно мислити. Аналізувати подану інформацію та робити власні обґрунтовані висновки	10
Семінарське заняття 9. Свідомість як фундаментальна категорія філософії та психології		10
Семінарське заняття 10. Гносеологія. Філософська теорія пізнання		10
Семінарське заняття 11. Логіка. Основи формального мислення		10
Самостійна робота 1.		30
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Модуль 3. Філософія людини		
Семінарське заняття 12. Соціальна філософія. Основні підходи до розуміння суспільства	ПРН 10, 15. У тому числі Знати основні поняття модуля 3. Вміти формулювати проблеми суспільного буття. Аналізувати причини соціальних явищ. Розуміти логіку здійснення суспільно-історичних процесів. Розрізняти типи державної влади, моделі соціального устрою. Вміти описати основні філософські підходи до сутності людини. Розуміти філософські проблеми антропогенезу. Аналізувати сфери буття людини Розуміти особистісний смисл як основний критерій внутрішнього світу людини. Розрізняти структуру особистості. Вміти формулювати базові цінності буття та буття людини. Аналізувати сучасні аксіологічні проблеми. Розуміти цінність буття у цілому та буття людини зокрема. Розрізняти сучасні аксіологічні принципи. Вміти визначати підстави та походження моралі. Аналізувати теорії моралі на основі опрацювання філософських і психологічних концепцій. Розуміти сутність основних елементів моралі. Розрізняти позиції провідних вітчизняних та іноземних філософів та психологів до поняття мораль і його похідних. Застосовувати знання взаємозв'язку та взаємозалежності між етикою і психологією як у трактуванні понять, так і в	10
Семінарське заняття 13. Філософська антропологія. Людина як предмет дослідження		10
Семінарське заняття 14. Аксіологія. Цінність буття та буття людини		10
Семінарське заняття 15. Філософія моралі		10
Самостійна робота 2.		30
Модульна контрольна робота 3		30

	дослідженні морального становлення особистості. Застосовувати набуті знання для власної соціалізації та підвищення соціальної успішності.	
Всього за модулем 3		100
Навчальна робота	$(100+100+100)/3 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен	$(10+10+10) \leq 30$	
	$(\text{Навчальна робота (70)} + \text{екзамен (30)}) \leq 100$	
Всього за курс		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час модульних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=855>

- конспекти лекцій та їх презентації (в електронном у вигляді)

- підручники, навчальні посібники:

Петрушенко В. Л. Філософія : підручник / 4-те вид., випр. і доп. Львів : Магнолія, 2020. 504 с.

Причепій Є. М. Філософія : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Академвидав, 2021. 575 с.

Гейко С.М., Горбатюк Т.В., Лаута О.Д. та ін. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія та сучасність : монографія. К.: «Міленіум», 2019. 378 с.

Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. К.: Знання України, 2022. 580 с.

Філософія. Світ людини. Курс лекцій : навч. посіб. Київ : Либідь, 2023. 429 с.

- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;

Гейко С.М., Лаута О.Д., Методичні вказівки з вивчення курсу «Філософія» для студентів гуманітарно-педагогічного факультету. – К., 2023.

Гейко С.М., Культенко В.П., Савицька І.М., Супрун А.Г. Методичні вказівки з вивчення курсу «Філософія» для денної форми навчання. – К., 2016.

Гейко С.М., Культенко В.П., Савицька І.М., Супрун А.Г. Методичні вказівки з вивчення курсу «Філософія» для заочної форми навчання. – К., 2016.

Положення про визнання результатів навчання для здобувачів вищої освіти в НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

1. Положення про екзамени та заліки у НУБіП України URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/nakaz_no_202_vid_28.02.2025_r._polozhennya_e_kzameni_i_zaliki_vidomist_uspishnosti_0.pd

2. Положення про навчально-інформаційний портал НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

3. Положення про електронне оцінювання залишкових знань студентів НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/13300>

4. Положення про організацію освітнього процесу в НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/12654>

5. Правила внутрішнього розпорядку НУБіП України URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u18/pravila_rozporyadku.pdf

6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

8. Статут НУБіП України URL: <https://nubip.edu.ua/node/13300>

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Берко П. Нова парадигма української філософії. Львів : ЛДМУ ім. Д. Галицького, 2022. 302 с.

2. Васянович Г. Філософія : навч. посіб. Львів : Норма, 2019. 210 с.

3. Горський В.С. Філософія в українській культурі. [Текст] / В. С. Горський. – К. : Центр практичної філософії, 2011. – 73 с.

4. Кант І. Критика чистого розуму. [Текст] / Пер. з нім. Ігоря Бурковського – К. : Юніверс, 2021. – 349 с.

5. Крымский С.Б. Философия как путь человечности и надежды. [Текст]/ С. Б. Крымский. – К. : Курс, 2020. – 308 с.

6. Кузьміна С.Л. Філософсько-педагогічна спадщина П. Юркевича. [Текст] / С. Л. Кузьміна; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського – К., 2023. – 303 с.

7. Лук'янець В.С. Філософський постмодерн. [Текст] / В. С. Лук'янець, О. М. Соболев. – К. : Абрис, 2018. – 352 с.

8. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади [Текст] / Ф. Ніцше. – К. : Основи-Дніпро, 2023. – 415 с.

9. Огороднік І.В. Українська філософія в іменах: Навч. посібник. [Текст] / І. В. Огороднік, М. Ю. Русін. – К., 2007. – 325 с.

10. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. – К. : Основи, 2015. – 795 с.

11. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: панорама новітньої науки [Текст] / Пер. з фр. В. Шовкун. – К. : Основи, 2008. – 669 с.

12. Татаркевич В. Антична і середньовічна філософія. [Текст] / В. Татаркевич // Історія філософії. Т.1. – Львів : Свічадо, 2016. – 456 с.

Читанка з філософії у 6 книгах. Кн. 6. :Зарубіжна філософія ХХ століття / Волинка Г. І., ред. – К. : Фірма «Довіра», 2013. – 238 с.